

УДК 811.161.2-12

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛЬОВИЙ НАПРЯМ В УКРАЇНСЬКОМУ ТЕРМІНОЗНАВСТВІ КІН. ХІХ – ПОЧ. ХХІ СТ.

Яценко Н. О.

У статті у функціонально-стильовому аспекті проаналізовано й узагальнено теоретичний доробок та практичні напрацювання українських термінологів, спрямовані на з'ясування особливостей функціонування термінів у тексті.

Ключові слова: термін, термінознавство, стиль, текст, жанр.

В статье в функционально-стилевом аспекте проанализировано и обобщено теоретические и практические наработки украинских термиологов, направленные на выяснение особенностей функционирования терминов в тексте.

Ключевые слова: термин, терминоведение, стиль, текст, жанр.

The article analyzes and generalizes from a functional-stylistic perspective the theoretical and practical works of Ukrainian specialists in terminology directed to finding out the functioning of terms in the texts.

Key words: term, terminology studies, style, text genre.

Функціональний підхід – напрям дослідження мови, що передбачає її розгляд у дії, у процесі функціонування з огляду на цілеспрямовану природу мовних одиниць і явищ. Коротко проаналізуємо й узагальнимо теоретичний доробок та практичний досвід українських термінологів з погляду саме функціонального підходу до вивчення термінології.

Функціональне термінознавство – напрям у термінознавстві, який вивчає функціонування термінів у текстах різних стилів та жанрової належності, їх комунікативне спрямування, стилістичну диференціацію та особливості перекладу.

Перші праці, у яких порушено питання функціонування терміна, датують ще ХVІІІ ст. Так, відомий філософ і мовознавець цієї доби Г. О. Кониський підходив до з'ясування природи терміна на рівні прагматики й синтагматики. Характерно, що розділ книги "Загальна філософія", де йдеться про природу терміна, названий "Те, що стосується першої операції розуму". Дослідник вивчає термін у ракурсі інтелектуальної діяльності людини. Саме зі з'ясування значення термінів потрібно починати кожну логічну операцію: "Щоб правильно побудувати логіку, треба перед першою операцією розуму викласти три: по-перше, пояснити природу термінів; по-друге, пов'язати подібні речі, щоб вони швидше сприймалися; по-третє, розділити неподібні речі, щоб вони не зливалися" [9, с. 76]. Питання творення, контекстного вживання й розвитку термінолексики – одне з важливих питань науково-соціальної, а

водночас і естетичної концепції І. Я. Франка. Методологічні настанови відомого енциклопедиста ХІХ ст. щодо творення та контекстного вживання термінів знаходимо в його праці "Із секретів поетичної творчості" (1898), де влучно підкреслено специфічність терміна порівняно із загальноживаним словом. "Ясність і презиція редукованих ідей – се перша основа наукової здібності", – писав І. Я. Франко [29, т. 31, с. 65]. Такий підхід до мовознавчої науки породжує інтерес до функціонального мовного аспекту, в тому числі й термінологічного.

Перші спостереження щодо функціонування термінів у тих чи інших жанрових різновидах стилів української мови пов'язуємо з іменами відомих українських мовознавців 70-х рр. ХХ ст. М. А. Жовтобрюха та А. П. Коваль [7; 8].

Так, М. А. Жовтобрюх відзначав, що термінологія у своєму виникненні й поступовому становленні нерозривно пов'язана з процесом стильової диференціації літературної мови, зокрема з існуванням у ній таких структурно-функціональних стилів, як: науковий, публіцистичний, науково-технічний, професійно-виробничий, офіційно-діловий, власне, вона виступає їх основним виявом і найважливішою ознакою [7, с. 183–184].

Своєю чергою А. П. Коваль зазначала, що наукові терміни, незалежно від того, чи це терміни-поняття, чи це терміни-назви, у звичному для них контексті, розрахованому на спеціаліста з цієї галузі, виконують свою основну функцію – дефінітивно-систематизувальну й саме так сприймаються обізнаним

читачем; для людини ж, яка не “прив’язує” цього терміна до певного поняття, він існує лише як лексема, що може бути знайденою із загальнолітературної мови і викликати тоді певні асоціації, або зовсім не асоціюватиме ні з чим [8, с. 272].

Вивчаючи лексичні засоби стилістики, зокрема термінологічну лексику, Г.П.Іжакевич справедливо зазначила, що більш значною є питома вага термінологічної лексики в наукових стилях української літературної мови, де навіть у науково-популярному їх різновиді термінологічна лексика, зберігаючи стилістично нейтральний колорит, залишається одним із найважливіших стилетворчих функціональних елементів цього стилю [28].

Проблему функціонування терміна в науковому стилі та власне у фаховому тексті свого часу вивчали Л.П.Гнатюк, Т.І.Панько, І.М.Кочан, Г.П.Мацюк, Е.Ф.Скороходько, Т.Г.Скопюк, Н.Ф.Непийводи, В.В.Держач, О.Г.Масликова, Г.В.Чорновол, І.А.Свиця [4; 6; 12; 14; 16; 17; 23; 24; 25; 26; 27; 30] та ін.

Л.П.Гнатюк, досліджуючи наукову термінологію у творах Г.С.Сковороди, зазначає, що у творах мислителя зафіксовано значну кількість термінів на позначення наукових понять різних галузей знань: філософії, історії, філології, психології, юриспруденції, астрономії, географії, фізики, хімії, математики. Термінолексика цих наук органічно входить у мову письменника, відбиваючи спосіб та характер його мислення. Типовим для стилю письменника є взаємопроникнення наукового, логічного мислення та мислення образного, художнього. Це зумовлено тим, що наукові терміни у Г.С.Сковороди часто вживаються як тропи – метафори, порівняння, гіперболи, персоніфікації, а в окремих випадках слугують засобом вираження іронії та сарказму [4].

Т.І.Панько у монографії “Мова і нація в естетичній концепції І.Франка” зазначає, що термінологічна лексика була предметом особливої уваги дослідника. До системи термінів І.Франка підходив як до результату діяння людської свідомості і з урахуванням того, що ті самі явища індивід може трактувати по-різному, а значить, неоднозначно й класифікувати їх [16, с. 162].

Аналізуючи теорію терміна у філософській концепції Г.Кониського, науково-естетичній концепції І.Франка та в аспекті розбудови наукового стилю української мови в працях І.Верхратського, Т.І.Панько, І.М.Кочан, Г.П.Мацюк зазначають, що вже у XVII ст. українські вчені підходять до теорії терміна. Зокрема, Г.Кониський фактично підходив до з’ясування природи терміна на рівні прагматики й синтагматики. Філософська концепція вченого стосувалася саме номінацій. І.Верхратський, урахувавши відсутність вироблених критеріїв у підході до термінотворення, вважав єдино правильним метод узагальнення існуючих у народі назв, причому постійно акцентував на обережному підході до вибору терміна з ряду синонімічних. І.Франко категорично відкидав будь-які спроби пуризму, вважаючи, що його прояви свідчать про нерозуміння вільного розвитку мови у напрямі вироблення всіх можливих стилів, у тому числі й наукового, що йде від внутрішніх імпульсів і реалізується в усіх багатогранних зв’язках і взаємовпливах [19, с. 6–20].

Е.Ф.Скороходько у статті “Сіткове моделювання лексики: лінгвістична інтерпретація параметрів семантичної складності” [25] на прикладах двох лінгвістичних експериментів показав особливості функціонування термінологічної лексики в наукових текстах. Центральне місце, на думку дослідника, займала загальнонаукова, загальнотехнічна лексика, термінологія галузей, суміжних із галузями, в яких працюють респонденти, а також спеціальна термінологія, репрезентована тлумачними словниками науково-популярного ґатунку [25, с. 28].

Науковий термін, на думку дослідника, – це одиниця неоднорідна, що дає підстави розрізняти різні типи термінів, урахувати їхні системно- та текстозумовлені характеристики. Серед системозумовлених характеристик терміна чільні місця належать двом градуальним ознакам – когнітивній вартості (вимірюється кількістю безпосередніх та опосередкованих семантичних дериватів) та інформаційній насиченості (вимірюється кількістю безпосередніх та опосередкованих семантичних складників) [26, с. 12].

У подальших дослідженнях, зокрема в монографії “Термін у науковому тексті” (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу) [24] автор, аналізуючи функціонування термінів у тексті, вбачає їх роль в організації концептуальної та комунікативної структури тексту. Маючи справу з текстами, що належать до відносно нових галузей знань, слід пам’ятати, що на наших очах відбувається становлення термінології. Досить часто, зауважує дослідник, фахівці вживають мовну одиницю у термінологічному значенні, не завдаючи собі клопоту сформулювати чітку дефініцію. Вона може з’явиться лише згодом, коли настане черга систематизувати термінологію. Функціонують такі свого роду прототерміни й у текстах давніших наук, адже розвиток термінології триває. Головним засобом, який дозволяє встановити термінологічний статус таких одиниць, є аналіз контексту в поєднанні з хоча б елементарним фаховим аналізом [24, с. 12]. Ідеї Е.Ф.Скороходька знайшли своє ґідне продовження в дослідженнях Т.Г.Скопюк [27].

Фундаментальні положення щодо функціонування термінологічних одиниць у науково-технічній літературі знайшли відображення у монографії Н.Ф.Непийводи “Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект)” [14], у якій розкрито функціональні характеристики наукового тексту, механізми його породження та сприймання. Авторка зазначає, що функціональний підхід передбачає вивчення мовних одиниць різних рівнів у процесі їхнього реального використання в певній комунікативній ситуації. Писемним об’єктом функціонального дослідження мови може бути тільки текст, оскільки тільки в тексті реалізуються всі потенційні можливості мови як системи [14, с. 76]. Серед питань, що стосуються механізмів породження і сприймання наукового тексту, – з’ясування психолінгвістичних ознак текстотвірних одиниць різних рівнів. На думку дослідниці, щоб розкрити зазначену функціональну відмінність термінів і нетермінів, треба виходити з предикації – основного поняття для будь-якої мовленнєвої діяльності (зокрема й текстової) [14, с. 95], де

предикація, за М.П.Пещак, у вузькому розумінні спирається на дієслово, а предикація в широкому розумінні – “predикація змісту” – спирається на термін. Саме в термінах конденсовано передається зміст наукового повідомлення, а дієслова є “трансформаторами” синтаксичних зв’язків між словами – своєрідними точками, від яких відношення направляються в обидва боки потоку мовлення [20, с. 263; 14, с. 97].

В.В.Деркач у дисертаційному дослідженні розглядає метамову М.П.Драгоманова, який багато зробив для розвитку історичної, суспільствознавчої, правової та філологічної термінології у період 70–90-х років XIX ст., коли йшлося про вироблення власне української термінології. Автор, зокрема, підкреслює, що драгоманівське літературознавче терміновживання не переобтяжене полісемією [6].

О.Г.Масликова, досліджуючи терміни у науковій спадщині М.Грушевського, робить висновок, що терміни в галузі поетики, наприклад, учений у більшості випадків вживає в сучасному фонетико-морфологічному оформленні і з тими значеннями, які сьогодні усталені в літературознавстві. Вживання й тлумачення семантичних значень окремих термінів, помічає дослідниця, сприяло їх утвердженню у сучасній літературознавчій термінології [12].

Класифікацію різнопланового стилістичного використання економічних термінів у сучасній публіцистиці – від класичного вживання з тлумаченням до метафоричного перенесення, коли спеціальна метафорична одиниця набуває нового емоційно-експресивного забарвлення, розроблено в дисертації Г.В.Чорнової [30]. Авторка наголошує, що економічний термін, перебуваючи поза контекстом, у типовому чи нетиповому контексті, зможе виконувати свої функції лише за умови, що буде відома його належність до економічної терміносистеми [30, с. 11].

І.А.Синиця на матеріалі праць відомого українського історика М.І.Костомарова досліджує особливості функціонування термінологічної лексики, зокрема лексико-семантичної групи етнонімів та етнопонімів, в історичних текстах ученого в період формування основ наукового стилю викладу та порушує проблему щодо їх синонімічності. Авторка доводить, що в текстах історика терміни зазначеної групи виконують не лише свою номінативну функцію, а й є засобом формування авторської концепції. Аналіз функціонування етнонімів та етнопонімів у текстах історичних розвідок М.І.Костомарова, на думку дослідниці, показав неможливість встановлення синонімічних відношень між номенами однієї спільноти на території її проживання, які називають її в різний історичний період розвитку, тобто, коли етноніми та етнопоніми відтворюють назви на різних синхронних зрізах [23].

Сьогодні у царині функціонально-стилістичного термінознавства в Україні працюють З.Б.Куделько, Е.В.Неженець, М.Б.Вербенець, С.М.Рибачок, С.А.Толста, Т.А.Космеда, В.А.Бабюк, О.М.Павлова [2; 3; 10; 11; 13; 15; 21; 22] та ін.

Зокрема, З.Б.Куделько зазначає, що відношення між поняттями “термін” і “текст” вивчаються протягом відносно короткого проміжку часу, при

цьому використовують два підходи: від терміна до тексту і від тексту – до терміна. Перший підхід розглядає термін як об’єктивний факт, певну величину. Саме тут можна знайти перелік рекомендацій щодо використання терміна в різних типах текстів – термін і дефініція в наукових текстах, термін і пояснення в журналістських текстах тощо; другий – робить можливим ідентифікацію терміна та його відбір. Поняття функціонування термінів у термінознавстві, на думку авторки, є широким за обсягом і враховує умови функціонування термінів у текстах різної жанрової належності [11, с. 12].

У дисертаційному дослідженні С.М.Рибачок [21] увагу зосереджено на тому, що термін є ключовим (концептуальним, номінативним, тематичним, інформативним) когезійним компонентом текстів фахової комунікації. Когезія забезпечує передавання й обмін інформації в текстах фахової комунікації на основі цілеспрямованої взаємодії термінологічної, загальнонаукової й загально-вживаної лексики. Дискурсивну цілісність структурно-семантичної організації в першу чергу економічного тексту значною мірою забезпечує термін як функціональний елемент, що, за визначенням, здатний здійснювати когезійну функцію [Там само].

Функціонуванню власне правничої термінології в наукових, навчальних текстах та в законодавчих актах присвячені праці Е.В.Неженець, М.Б.Вербенець, Н.В.Артикуца, С.А.Толстої, Т.А.Космедита й ін.

Термінологічний аналіз спеціальних текстів проведено в дисертаційному дослідженні Е.В.Неженець, яка, вивчаючи варіантність російських термінів юриспруденції, виявила, що в субституції термінологічного знака беруть участь усі виявлені типи парадигматичних варіантів [13]. Використання варіантних засобів термінологічної номінації у сфері функціонування, на думку дослідниці, зумовлено насамперед комунікативно-прагматичною настановою спеціального тексту, де специфіка терміна та термінологій як складників спеціальних мов (метамов) зумовлює формування на базі загальної теорії варіантності окремої, термінологічної теорії варіантності, яка виходить з того, що необхідним і достатнім для констатації відношень варіантності між термінами є встановлення тотожності функцій між ними. Формальне та семантичне варіювання термінів правознавства, вважає Е.В.Неженець, знаходить відбиток і у сфері фіксації – спеціальних термінологічних словниках, у сфері функціонування – навчальних та наукових текстах [13, с. 17–18].

У дисертації М.Б.Вербенець “Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування” [3] дослідниця звернула увагу на юридичну терміносистему української мови, підкресливши, що вона відбиває комунікативні потреби суспільства, вербалізовано репрезентуючи комплекс правових понять [3, с. 16].

Н.В.Артикуца вважає, що термін, який створюється і функціонує у правовій науці, може не фіксуватися в законах, а мати власне науковий характер. У науковій літературі, яка віддзеркалює процес формування правового знання, такий юридичний термін може мати кілька наукових дефініцій, які презентують різні наукові підходи і школи, різні аспекти вивчення того самого правового поняття.

Юридичний термін є одиницею термінологічної системи права, через яку входить до загального термінологічного фонду національної мови [1, с. 84].

С.А.Толста зазначає, що у період удосконалення законодавства актуальним є питання введення законодавчих дефініцій у тексти нормативно-правових актів, що полегшує сприйняття й розуміння текстів цих актів. Чітких дефініцій потребують спеціальні юридичні поняття, які розроблено законодавцем і саме через законодавство входять до словникового фонду. Важливою вимогою вживання правничої термінології є єдність її використання. Єдність правничої термінології, переконана дослідниця, полягає в тому, що для позначення в нормативно-правовому акті певного поняття послідовно вживається той самий термін, а для позначення різних понять, значення яких не збігається, використовуються різні терміни. Труднощі семантичної інтерпретації юридичного тексту виникають у зв'язку з розрізненням юридичного тлумачення слів і їх щоденного значення [22, с. 14].

Т.А.Космеда вважає, що мову правових норм характеризує система юридичних термінів, які позначають певні професійні поняття, необхідні для правильного і чіткого вираження законодавчої волі. У нормативних судженнях про можливу та необхідну поведінку суб'єктів використовують терміни з юриспруденції, інших гуманітарних наук, а також суспільствознавства та техніки – залежно від предмета регулювання кожна галузь законодавства має свою термінологію [10, с. 111].

Функціонуванню радіоекологічної термінології сучасної французької мови на матеріалі текстів з радіоекології присвячено дисертаційне дослідження В.А.Бабюк [2]. Авторка акцентує свою увагу на тому, що розвиток наукової лексики в період сучасної французької мови характеризується подальшим розмежуванням наукових галузей (мікрогалузей), створенням терміносистем відповідних наук, що призвело до зародження у 50-х рр. ХХ ст. перспективної науки – радіоекології – і, відповідно, необхідності створення її термінологічного апарату. На семантичному рівні для лексичних одиниць, що функціонують у межах галузевих радіоекологічних текстів, характерними є такі процеси, як полісемія, розширення значень наукових термінів, спеціалізація значення термінів, детермінологізація, функціонування лексем широкої семантики. Проявом особливих семантичних трансформацій є поява оказіональних термінів, які стають підтвердженням психолінгвістичного принципу свідомих і підсвідомих інтерференцій, коли зміни у системі словозначення залежать від волі певних осіб чи груп осіб. Полісемія в термінологічній системі пов'язана, перш за все, не з дискусійним характером окремого терміна, а з особливостями контекстів його інтерпретацій. У процесі термінологізації загальноживана лексика набуває рис, притаманних термінологічним одиницям. Деякі з цих лексичних одиниць набувають характеру термінів і включаються до термінологічних словників, інші потребують опори на контекст. Такі слова, як стверджує

дослідниця, можуть утворювати синонімічні серії, у яких кожний елемент має специфічну сферу застосування, визначену контекстом [Там само].

Про функціонування музичної термінології англійської, французької, російської та української мов у спеціальних текстах ідеться в одній із праць О.М.Павлової [15]. Функційний аналіз підсистем музичної термінології у всіх типах досліджених авторкою текстів показав, що між ними немає жорстоких меж. Проте разом із тим, не зважаючи на рухомість меж, кожен із них характеризується певним інвентарем термінологічних одиниць, їх частотністю і сполучуваністю. Дослідниця робить переконливі висновки: по-перше, терміни породжуються в усних чи письмових наукових текстах, а кристалізуються в терміносистемах, інакше кажучи, терміни з'являються в текстах сфери функціонування, у яких викладають теорію, концепцію, описують науковий об'єкт, а потім їх фіксують у текстах словника, стандарту, класифікатора, які належать до сфери фіксації термінів; по-друге, у вищезазначених сферах терміни зазвичай існують у багатьох варіантах. У сфері функціонування термін існує у вигляді парадигматичних і синтагматичних варіантів, у сфері фіксації – лише у вигляді парадигматичних; по-третє, головним елементом граматичної організації речень у сфері функціонування є дієслово, що підкреслює її динамічний характер, тоді як опорною категорією сфери фіксації термінів з погляду частин мови є іменник, що підкреслює статичний характер цієї сфери; по-четверте, розроблення термінознавчої теорії текстів подає надії на значні перспективи у вивченні й удосконалюванні термінів [15, с. 129].

Функціональним параметрам образності терміна в науковому стилі на матеріалі текстів природничих та технічних наук присвячена дисертація Г.М.Дядюри [5]. Дослідниця зазначає, що мова віддзеркалює позамовну дійсність: той стиль, який обслуговує пріоритетну суспільну сферу, впливає на інші стилі й на мову в цілому, тому процеси, які відбуваються в мові науково-технічної літератури, стають предметом досліджень багатьох українських мовознавців [Там само]. Г.М.Дядюра припускає, що в наукових текстах функціонують образи двох типів – і прагматичні, і синтагматичні. Спільним для них є їхнє підґрунтя: як правило, образні засоби базуються на аналогіях. Численні асоціації підтримують зближення сфер – наукової і буденної, а тому спостерігають дедалі більше взаємопроникнення стилів. Авторка стверджує, що сучасний науковий стиль розвивається шляхом, який традиційно вважався притаманним стилеві художньої літератури [Там само].

Отже, функціонально-стильовий напрям в українському термінознавстві початку ХХІ ст. представлений концепціями стильової (вивчення проблеми функціонування терміна в науковому стилі, в науковому або фаховому тексті, у художньому стилі) та стилістичної диференціації терміна (вивчення стилістичного забарвлення та різних нашарувань терміна в тому чи тому різновиді тексту).

Література

1. Артикуца Н. В. Основи вчення про юридичний термін і юридичну термінологію / Н. В. Артикуца // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. пр. / відп. ред. Л. О. Симоненко – К. : КНЕУ, 2005. – Вип. VI. – С. 84–89.
2. Бабюк В. А. Радіоекологічна термінологія сучасної французької мови: структура, семантика, функціонування особливості : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.05 – германські мови / Бабюк В. А. – К., 2008. – 20 с.
3. Вербенець М. Б. Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова / Вербенець М. Б. – К., 2004. – 20 с.
4. Гнатюк Л. П. Научная терминология в произведениях Г.С.Сковороды : автореф. канд. фил. наук : 10.02.02 – украинский язык / Гнатюк Л. П. – К., 1989. – 20 с.
5. Дядюра Г. М. Функціональні параметри образності в науковому стилі (на матеріалі текстів природничих та технічних наук) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова / Дядюра Г. М. – К., 2001. – 22 с.
6. Деркач В. В. Філологічна термінологія М.П.Драгоманова в системі української наукової термінології кінця XIX – початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова / Деркач В. В. – К., 1999. – 16 с.
7. Жовтобрюх М. А. Мова української періодичної преси (кінець XIX – початок XX ст.) / М. А. Жовтобрюх. – К. : Наук. думка, 1970. – 303 с.
8. Коваль А. П. Науковий стиль сучасної української літературної мови. Структура наукового тексту / А. П. Коваль. – Вид-во Київ. ун-ту, 1970. – 306 с.
9. Кониський Г. Філософські твори : у 2 т. / Г. Кониський. – К. : Наук. думка, 1990. – Т. 1. – 494 с.
10. Космеда Т. А. Термінологія і мова закону: проблемні питання (на матеріалі Кримінального Кодексу України) // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. пр. / відп. ред. Л. О. Симоненко. – К. : КНЕУ, 2007. – Вип. VII. – С. 107–111.
11. Куделько З. Б. Англійська терміносистема ринкових взаємин: синтагматичні та парадигматичні особливості : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 – германські мови / Куделько З. Б. – Л., 2003. – 20 с.
12. Масликова О. Г. Наукова термінологія М.С.Грушевського : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова / Масликова О. Г. – К., 2003. – 19 с.
13. Неженець Е. В. Варіантність російських термінів юриспруденції в системному та комунікативно-прагматичному аспектах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.02 – російська мова / Неженець Е. В. – Дніпропетровськ, 2003. – 23 с.
14. Непійвода Н. Ф. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект) / Н. Ф. Непійвода. – К. : Міжнародна фінансова агенція, 1997. – 303 с.
15. Павлова О. М. Музична термінологія англійської, французької, російської та української мов у сфері функціонування / О. М. Павлова // Проблеми української термінології. – Львів, 2009. – № 648. – С. 125–130.
16. Панько Т. І. Мова і нація в естетичній концепції І.Франка / Т. І. Панько. – Львів : Світ, 1992. – 192 с.
17. Панько Т. І. Теорія терміна у філософській концепції Г. Кониського / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. М. Мацюк // Українське термінознавство : підручник. – Л. : Світ, 1994. – С. 9–10.
18. Панько Т. І. І.Верхратський про термін і терміносистему в аспекті розбудови наукового стилю української мови / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк // Українське термінознавство : підручник. – Л. : Світ, 1994. – С. 11–14.
19. Панько Т. І. Теорія терміна в науково-естетичній концепції І.Франка / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк // Українське термінознавство : підручник. – Л. : Світ, 1994. – С. 14–20.
20. Пещак М. П. Стиль ділових документів XIX ст. (структура тексту) / М. П. Пещак ; від. ред. І. П. Чепіга. – К. : Наук. думка, 1979. – 268 с.
21. Рибачок С. М. Термінологічна лексика як засіб когезії англомовного економічного тексту : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова / Рибачок С. М. – Запоріжжя, 2005. – 20 с.
22. Толста С. А. Правнича термінологія в законодавчих актах України : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова / Толста С. А. – К., 2006. – 18 с.
23. Синиця І. А. Етноніми та етнопоніми як термінологічна лексика в історичних працях М. І. Костомарова / І. А. Синиця // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. пр. / відп. ред. Л. О. Симоненко. – К. : КНЕУ, 2005. – Вип. VI. – С. 333–335.
24. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміно-центричної теорії наукового дискурсу) : монографія / Е. Ф. Скороходько. – К. : Логос, 2006. – 99 с.
25. Скороходько Е. Ф. Сіткове моделювання лексики лінгвістична інтерпретація параметрів семантичної складності / Е. Ф. Скороходько // Мовознавство. – 1995. – № 6. – С. 19–28.
26. Скороходько Е. Ф. Информационная ценность термина в научном тексте (индикативные и информативные маркеры) / Е. Ф. Скороходько // Научно-техническая информация. – Сер. 2. – 1998. – № 7. – С. 13–22.
27. Скопюк Т. Г. Термін в семантичній структурі англомовного наукового тексту : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 – германські мови / Скопюк Т. Г. – К., 1997. – 20 с.

28. Сучасна українська літературна мова : в 5 т. /ред. акад. І. К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1973. – Т. 5 : Стилїстика. – 588 с.
29. Франко І. Я. Зібрання творів : у 50 т. – К. : Наук. думка, 1981. – Т. 31. Літературно-критичні праці (1897–1899). – 595 с.
30. Чорновол Г. В. Новітня економічна термінологія та її стилістичне використання в сучасній українській мові (на матеріалі періодичних видань) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова / Чорновол Г. В. – К., 2004. – 23 с.